

MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris:

C.Z.U.:340.13:347.962(478)

NOVAC TATIANA

STATUTUL MAGISTRATULUI ÎN AREALUL JUSTIȚIEI

Specialitatea: 551.01 Teoria generală a dreptului

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Chișinău, 2016

Teza a fost elaborată în cadrul Catedrei Teoria și Istoria Dreptului, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

Conducător științific:

NEGRU Andrei, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

SMOCHINA Andrei, doctor habilitat în drept, profesor universitar - AȘRM

POSTU Ion, doctor în drept, conferențiar universitar - ULIM

Componența consiliului științific specializat:

ARAMĂ Elena, președinte, doctor habilitat în drept, profesor universitar

LUPAȘCU Zinaida, secretar științific, doctor în drept, conferențiar universitar

AVORNIC Gheorghe, doctor habilitat în drept, profesor universitar

BALTAG Dumitru, doctor habilitat în drept, profesor universitar

NEGRU Boris, doctor în drept, profesor universitar

Susținerea va avea loc la 27.01.2017, orele 11.00 în ședința Consiliului Științific Specializat D 30.551.01-04 din cadrul Universității de Stat din Moldova (MD-2009, Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Mateevici, 60, bl 4, sala 222).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate pe pagina web a Consiliului Național de Acreditare și Atestare (www.cnaa.md), Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Universității de Stat din Moldova și Biblioteca Academiei de Științe a Moldovei.

Autoreferatul a fost expediat la 23 decembrie 2016.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat D 30.551.01-04,

LUPAȘCU Zinaida,

doctor în drept,
conferențiar universitar

Conducător științific,

NEGRU Andrei,

doctor habilitat în drept,
conferențiar universitar

Autor

NOVAC Tatiana

Reperete conceptuale ale cercetării

Actualitatea și importanța temei. Evenimentele sociale și cele juridice, determinate de procesul de democratizare a societății și de modernizare a justiției, invocă noi cerințe față de statutul magistratului - entitate profesională destinată realizării justiției. Conștiința socială, inclusiv conștiința juridică, prezumă noi cerințe calitative înaintate față de statutul magistratului. Contextul ne determină spre o reevaluare a statutului magistratului prin perceperea rolului acestuia și a justiției într-o societate democratică contemporană și stabilirea unei interdependențe la nivelul principiilor caracteristice. Complexitatea socială, pluralitatea de opinii, toleranța politică socială, abilitatea lejeră spre instruirea profesional-juridică sunt fenomene caracteristice contemporaneității, care generează noi pericole în lupta pentru putere, îndeosebi pentru o societate cu o cultură socială foarte variată. Manipularea socială, realizată prin critici ale puterii de stat, este orientată frecvent spre sectorul justiției și al magistratului. Cerințele de profesionalism și integritate sunt de o fortificare notorie în domeniu, însă o caracteristică detaliat-structurată și o determinare a naturii interacționale a statutelor justiției și magistratului sunt clare. Elementele invocate formează un suport esențial pentru inițierea studiului științific al statutului magistratului contemporan în arealul de manifestare a justiției contemporane. Actualmente, în Republica Moldova se realizează un amplu proces de reformă a justiției, unde determinarea statutului magistratului ar contribui esențial la fortificarea finalității pozitive a acesteia.

Descrierea situației în domeniul de cercetare. Situația în domeniul de cercetare a lucrării poate fi secționată în două compartimente convenționale - doctrinar și practic. Domeniul de cercetare fiind determinat de statutul magistratului în arealul justiției, ne-am propus o analiză doctrinară și practică a manifestării statutului magistratului în condițiile de existență a justiției contemporane. Doctrina evidențiază un număr solid de cercetători care sunt preocupați de acest subiect: în România - Cristian Dăniluț, Adrian Neacșu, Horațiu Dumbravă, Ion Craiovan, Nicolae Cochinescu, Steluța Ionescu; în Republica Moldova - Gheorghe Avornic, Elena Aramă, Dumitru Baltag, Evghenii Martâncik, Dumitru Postovan, Andrei Negru, Victor Zaharia; în Federația Rusă - Mal'ko A.V., Mihailovskaia I.B., Hramov D.V., Tutânina E.G., Tuganov Iu. N., Marcenko M.N. toți abordează în cercetările lor atât fenomenul justiției în manifestarea sa socială, cât și unele aspecte ale obligațiilor sau răspunderii juridice a magistraților, fără a intenționa evidențierea și analiza unor legături determinatorii dintre justiție și magistrat.

Necesitatea acestei cercetări își găsește argumentarea în aspectul practic de situație. Or, reforma justiției, ce se prezintă drept o componentă esențială a procesului de integrare europeană, prezumă nu numai elaborarea unui sistem de acte normativ-juridice cu privire la organizarea și funcționarea justiției, dar și determinarea clară a statutului magistratului, care în justiția civilă este judecătorul, iar în justiția penală - judecătorul și procurorul. Statutul în cauză nu este determinat *a priori* de un sistem exhaustiv de drepturi și obligații. Esența este determinată de anumite principii fundamentale ce își găsesc originea și importanța în

principiile justiției contemporane, limitele acestui statut nefiind stabilite concret, fiecare drept subiectiv și obligațiune juridică urmând a fi sintetizate în cazuri concrete.

Sinteza menționată necesită o definitivare doctrinară și o aplicare în practică, însă în procesul de reglementare normativ-juridică a relațiilor sociale din domeniu sunt prezente opinii contradictorii despre rolul celorlaltor două ramuri ale puterii de stat în procesul de manifestare a justiției naționale. Dacă e să privim retrospectiv la valorificările doctrinare naționale din domeniul de interes, menționăm că, o coraportare complexă a fenomenului justiției cu statutul magistratului nu a fost efectuată și o interdependență în domeniu nu a fost supusă cercetării, valoarea practică a acesteia regăsindu-se în perspective clare de elaborare a actelor legislative din domeniul justiției naționale.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul tezei constă în cercetarea complexă a statutului magistratului contemporan, principiile și elementele căruia sunt determinate de accepțiunile, principiile și statutul justiției. Realizarea scopului propus prezumă detalierea următoarelor **obiective**: analiza principalelor studii doctrinare ale statutului magistratului prin prisma statutului justiției contemporane și a principiilor ce o caracterizează; aprecierea axiologică a reglementărilor juridice naționale și internaționale referitoare la statutul magistratului și a fenomenului justiției contemporane; sintetizarea principalelor accepțiuni ale justiției contemporane, prin intermediul cărora evidențiem principiile fundamentale ce-i sunt caracteristice; aprecierea statutului magistratului prin identificarea și caracterizarea principiilor ce-i sunt caracteristice; determinarea interacțiunii statutului magistratului cu statutul justiției contemporane prin intermediul continuității principiilor justiției și realizării acestora prin principiile caracteristice statutului magistratului; caracteristica elementelor de structură și conținut a statutului magistratului contemporan; coraportarea elementelor statutului magistratului cu principiile ce-l caracterizează; determinarea necesității unei proporționalități obligatorii dintre drepturile subiective și celelalte elemente ale statutului magistratului; delimitarea fenomenului și particularităților răspunderii juridice a magistratului de fenomenul răspunderii juridice a statului pentru erorile comise în justiție.

Metodologia cercetării științifice. În intenția unei abordări complexe a temei și realizarea scopului propus în lucrare s-a utilizat un ansamblu de metode tradiționale de cercetare în domeniu, și anume: a) *Metoda logică*, originalitatea fiind determinată de operațiunile și procedeele sale: analiza, sinteza, deducția, inducția etc. Utilitatea caracteristicilor metodei logice permite în cadrul cercetării sintetizarea anumitor concluzii de esență și realizarea unor recomandări complexe ale obiectivelor ce caracterizează cercetarea menționată; b) *Metoda comparativă*, realizarea căreia, atât în aspect doctrinar, cât și în aspect practic ne orientează spre obținerea unor rezultate utile, ce servesc drept element factologic al concluziilor și recomandărilor din lucrare, iar simbioza cu alte metode utilizate formează suportul metodologic corespunzător pentru un astfel de studiu; c) *Metoda istorică*, utilizarea căreia în procesul de cercetare a statutului magistratului în arealul justiției ne-a permis o orientare corectă în perspectiva evolutivă a acestor fenomene, stabilind și o interdependență dintre

ele, care este condiționată de regulile evoluției justiției în calitate de fenomen social. Metodologia cercetării științifice specifice temei abordate, problemei științifice propuse pentru cercetare, își afirmă originalitatea prin utilizarea simbiotică-specifică a metodelor evidențiate, a intensității și limitelor utilizării lor, a consecutivității acestora, ce permite într-o finalitate evidențierea noutății științifice a lucrării și a originalității ei științifice.

Noutatea și originalitatea științifică. *Noutatea cercetării* este determinată de stabilirea interacțiunii clare, la nivel de principii, dintre statutul magistratului și statutul justiției, manifestarea eficientă a acestora fiind posibilă numai într-o concordanță reciprocă, ce determină într-o finalitate atât calitatea justiției, cât și calitatea statutului magistratului. *Originalitatea științifică* a lucrării este exprimată prin scopul și obiectivele tezei, ce ne-a orientat spre sintetizarea ***problemei științifice importante din domeniul cercetării.*** Faptul că aceasta reprezintă o încercare de pionierat în arealul științific din Republica Moldova, de explicare a oportunității aprecierii terminologice clare a justiției și magistratului prin delimitarea statutară a acestor fenomene și interacțiunea reciprocă dintre ele argumentează și formularea de concluzii și recomandări teoretice în vederea perfecționării continue a legislației din domeniu.

Problema științifică importantă soluționată în domeniu constă în stabilirea statutului magistratului prin analiza principiilor și elementelor de structură și conținut, fapt ce orientează interacțiunea eficientă a acestuia cu fenomenul justiției, permițând o responsabilizare a magistratului față de societate și a statului față de justiție și societate în procesul de modernizare legislativă și realizare normativ-juridică.

Semnificația teoretică a prezentei lucrări constă în pionieratul abordării teoretice a statutului magistratului prin identificarea principiilor și elementelor care îl caracterizează, stabilirea originilor acestora, exprimată în accepțiunile și principiile justiției contemporane. Valoarea studiului se exprimă prin stabilirea naturii și esenței justiției contemporane, prin identificarea accepțiunilor justiției - abordarea justiției în accepțiune de funcție a statului și de serviciu public, prin desemnarea elementelor principale ale statutului magistratului și a principiilor ce-i sunt caracteristice, prin accentuarea necesității unei proporționalități reale dintre drepturile subiective și obligațiunile juridice plasate în statutul magistratului contemporan, prin elucidarea și delimitarea formelor răspunderii juridice a magistratului și a justiției în calitate de exponent al puterii de stat, prin manifestarea statutului magistratului în arealul justiției contemporane, acordându-i individualitate evolutivă prin concluziile formulate.

Valoarea aplicativă a lucrării o evidențiem și o argumentăm prin cercetarea statutului și a formelor răspunderii magistratului, a coroborării statutului magistratului cu statutul justiției, ceea ce contribuie la excluderea erorilor în procesul de legiferare și elaborării unui proces clar, consecvent de reglementare juridică a relațiilor sociale din sfera justiției și la fortificarea acesteia în formă de valoare superioară socială. O argumentare aplicativă a cercetării în cauză o menționăm prin rezultatele ce pot fi utilizate pentru o reglementare normativ-juridică calitativă și eficientă a statutului magistratului, bazată pe o proporționalitate reală dintre drepturile subiective și obligațiunile juridice, orientată spre înlăturarea oricăror tentative de

afectare a independenței justiției și magistratului, a contracarării fenomenului corupției și spre fortificarea valorii justiției în societate.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere. Rezultatele cercetării științifice, concluziile și recomandările ce au evoluat calitativ pe parcursul realizării studiului menționat au fost expuse în rezumatele conferințelor științifice naționale și internaționale și în articolele științifice publicate în reviste științifice de specialitate, anterior anumitor proiecte de legi din domeniul supus cercetării. Noutatea științifică își găsește reflectarea directă în următoarele formulări teoretice susținute de către autor: 1) Justiția necesită a fi percepută prin prisma pluralității de accepțiuni, pentru o mai exactă și eficientă determinare a rolului și arealului ei de manifestare în societate; 2) Natura complexă a justiției permite o apreciere a contribuției acesteia în completarea puterii de stat, argumentată prin structura trihotomică convențională; 3) Justiția determină statutul magistratului, prezentându-se în calitate de areal de realizare a acestuia; 4) Statutul magistratului, considerat drept o continuitate a statutului justiției, este prezentat structural prin drepturi subiective și obligațiuni juridice generale, formularea acestor elemente de structură fiind asigurate cu un sistem de principii datorită valorii sociale ce-l reprezintă; 5) Integritatea, independența și imparțialitatea sunt principiile ce urmează a stabili conținutul și proporționalitatea elementelor de structură ce formează statutul magistratului; 6) Asigurarea realizării ansamblului de drepturi sociale și obligațiuni juridice este influențată de politicile inspirate atât de principiile justiției, cât și de principiile magistratului, acestea urmând a-și manifesta influența la etape incipiente ale statutului, cum ar fi: admiterea la instruirea specială, inițierea în carieră, promovarea în carieră și în funcție managerială; 7) Răspunderea juridică a magistratului, deși nu comportă forme speciale, este caracteristică printr-o consecutivitate a acestora, inspirate din principiile caracteristice statutului magistratului. Astfel, magistratul posedă imunitate de răspundere civilă, aceasta fiind posibilă numai într-o procedură specială și anticipată de răspunderea penală în condiții de eroare gravă sau rea-credință; 8) Răspunderea statului pentru erorile justiției și răspunderea juridică a magistratului, deși au origini comune, nu coincid prin arealul și formele lor.

Implementarea rezultatelor științifice. Cercetările din domeniu influențează procesul educațional din cadrul Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova, activitatea Consiliului Superior al Magistraturii, a Consiliului Superior al Procurorilor, a activității Ministerului Justiției în procesul de reformă a justiției naționale, drept dovadă fiind realizările autoarei tezei: publicațiile științifice la tema lucrării, comunicări științifice publicate anterior elaborării proiectelor de lege în domeniu. Astfel, o mare parte din afirmațiile științifice elaborate în publicația științifică „Formele răspunderii juridice a magistratului” se întâlnesc în noua lege cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorului, altele urmând a-și găsi realizarea în alte acte legislative, ca exemplu, procedura tragerii la răspundere civilă a magistratului. Alte propuneri de reglementări normativ-juridice, ca realizarea testului de integritate în două etape - anterior admiterii în instruirea profesional-juridică a magistraților și la inițierea în carieră, abordarea unor metodologii speciale și diferite de

evaluare a calităților profesionale ale magistraților în dependență de avansarea în carieră sau în funcție managerială urmează a fi realizate prin reglementări juridice ce se află nemijlocit în competența Consiliului Superior al Magistraturii și Consiliului Superior al Procurorilor.

Aprobarea rezultatelor științifice. Teza a fost realizată, aprobată și recomandată pentru susținere în cadrul Catedrei Teoria și Istoria Dreptului, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova, la ședința din 26 februarie 2015 și la 15 mai 2015 în cadrul Seminarului Științific de Profil la specialitatea 551.01 - Teoria generală a dreptului. Rezultatele cercetării urmează a fi utilizate la predarea cursului „Teoria generală a dreptului și statului” pentru studenții anului I, a cursului „Condițiile determinantii ale calității și eficienței justiției contemporane” pentru masteranzii Facultății de Drept de la Universitatea de Stat din Moldova și a unui curs în cadrul Institutului Național al Justiției, atât în cadrul instruirii profesionale inițiale, cât și în cadrul instruirii continue.

Publicații la tema tezei. Cercetările evolutive în domeniul problemei științifice propuse pentru soluționare au fost elucidate în *cinci* publicații științifice în reviste științifice de specialitate din Republica Moldova și aprobate în cadrul a *trei* conferințe științifico-practice internaționale.

Volumul și structura tezei. Lucrarea este structurată în introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, ce include 204 surse, adnotări în limbile română, rusă și engleză, text de bază 167 pagini de fond.

Cuvinte-cheie: justiție, serviciu public, statutul magistratului, răspunderea justiției, răspunderea magistratului, formele răspunderii magistratului.

Conținutul tezei

Introducerea reprezintă o argumentare de cercetare a temei supuse studierii și dezvoltării și include în sine următoarele compartimente: actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele tezei, noutatea științifică a rezultatelor obținute, problema științifică soluționată, importanța teoretică și valoarea aplicativă a tezei, aprobarea rezultatelor cercetării.

În cadrul Capitolului 1 - **Analiza doctrinei și a reglementărilor normativ-juridice a statutului magistratului** - se efectuează o caracteristică a situației în domeniul propus pentru cercetare în cadrul lucrării și anume a manifestării statutului magistratului în arealul justiției. Studiul în cauză este realizat printr-o abordare doctrinară atât a fenomenului justiției, cât și a statutului magistratului în manifestarea sa. Retrospectiva cercetării în domeniu este efectuată și în aspect comparat, între reprezentanții a trei școli științifice: națională, română și rusă, cu referință la elementele de analiză evidențiate - justiția și statutul magistratului. Domeniu vast de cercetare, justiția în abordarea doctrinară este studiată preponderent în anumite aspecte, o cercetare complexă, multiaspectuală, orientată spre încadrarea fenomenului justiției în organizarea statală lipsește. Necesitatea studierii fenomenului justiției într-o abordare accețională se explică prin

oportunitatea sintetizării principiilor caracteristice justiției. Într-o continuitate logică, prin identificarea principiilor ce fundamentează statutul magistratului și coroborarea originală a acestora cu principiile aflate la baza justiției, intenționăm a evidenția legătura indisolubilă dintre statutul justiției și statutul magistratului, indiferent de specificarea sa. Demonstrarea acestei legături la nivel de principii fundamentale deschide noi orizonturi doctrinare și perspective eficiente de reglementare legislativă. În abordare practică, procesul de creație legislativă întâmpină dificultăți anume în determinarea axiologică a statutului magistratului, coraportat la alte statute profesionale. Complexitatea cercetării contemporane a fenomenului justiției este determinată de gradul de democratizare a societății respective și de regimul politic în care își găsește realizarea. Statutul magistratului la fel este caracterizat în aspect doctrinar printr-o dezvoltare neuniformă. Accentele sunt amplasate pe obligațiunile magistratului, fără a efectua o diferențiere dintre activitatea procesuală și cea profesională generală.

Capitolul 2 - *Justiția - areal de manifestare a statutului magistratului contemporan* - este dedicat în tot ansamblul său cercetării multiaspectuale a fenomenului justiției. Deși la nivel superficial ar lăsa impresia unei probleme suprasolicitate în cercetarea doctrinară, totuși, în cadrul compartimentului menționat al lucrării supunem cercetării accepțiunile fenomenului justiției. Prin intermediul acestora, în manifestarea lor doctrinară se evidențiază o percepere mai clară a naturii justiției contemporane. Claritatea în domeniu ne orientează spre formulări exacte de calitate a justiției. Justiția, prin esența sa, se manifestă ca un mediator dintre stat și societate prin utilizarea dreptului. În compartimentul respectiv al lucrării se pune în discuție statutul de autoritate a justiției în coraport cu statutul de putere, tradițional recunoscut prin prisma separării puterii în stat și fiind considerate irelevante caracteristicile specifice ale fenomenului justiției în coraport cu celelalte două ramuri ale puterii. Se ajunge la concluzia că justiția este o noțiune categorială ce poate avea diferite accepțiuni, în dependență de felul în care este privită: a) Într-o accepție extensivă, justiția este o calitate, un sentiment de echitate care se poartă în sine. Astfel percepută, ea este o noțiune marcată de subiectivism, al cărui conținut diferă în dependență de moralitatea personală: foarte rar se întâlnesc părți în proces care să nu fi crezut că justiția este de partea lor; b) Într-o accepțiune tehnică, justiția este o funcție: funcția de a judeca, cea de a „rosti dreptul” cu ocazia unei contestații. În acest sens, se va spune despre judecător că el face justiție. Astfel înțeleasă, justiția este o prerogativă suverană, care în societățile noastre moderne aparține statului; c) Într-o ultimă accepție, restrictivă, justiția desemnează ansamblul instituțiilor prin intermediul cărora este exercitată funcția de judecare: curțile, tribunalele, magistrații, auxiliarii din justiție etc. Definită astfel, justiția se identifică cu un imens mecanism funcțional, în fruntea căruia se găsește Ministerul Justiției [14]. Din această perspectivă, justiția este în acest caz un serviciu public. Dacă prima accepțiune orientează spre scopurile finale ale justiției, indiferent de formele ei de manifestare și calitatea de realizare socială, atunci celelalte două accepțiuni, în manifestare de funcție și serviciu public, orientează cercetarea spre aprecierea acelor calități indisolubile ce urmează să le posedeze justiția contemporană și spre acele principii care, deși identificate odată

cu identificarea fenomenului justiției, urmează a fi supuse unor transformări evolutive, în conformitate cu realitățile sociale existente.

În compartiment sunt supuse analizei doctrinare și următoarele accepțiuni ale justiției - justiția ca funcție, direcție de activitate a statului și justiția în calitate de serviciu public. În calitate de funcție a statului, direcție principală de activitate a statului, se evidențiază colaborarea justiției prin prisma principiului separării puterii cu celelalte două ramuri ale puterii statale. Această direcție de activitate a statului este realizată de un sistem de instituții juridico-statale, cum ar fi instanțele judecătorești de drept comun și cele specializate, organele procuraturii, Curtea Constituțională ș.a. Pentru doctrina națională o noutate apare caracterizarea justiției în calitate de serviciu public și astfel putem explica interesul legal și argumentat al puterii față de organizarea justiției și a funcționării ei. În contextul accepțiunii respective, avem posibilitatea de a determina întregul areal al justiției și, deci, întreg spațiul supus unor reforme și modernizări dirijate și bine coordonate. În acest context, este acordată o apreciere nouă a tuturor instituțiilor statale și a celor nestatale, însă abilitate cu competență din partea statului, implicate într-o formă sau alta în procesul de realizare a justiției. Apare o nouă percepere și a Ministerului Justiției în manifestarea sa de administrator al unui serviciu public general sau al unui ansamblu de servicii publice specializate în domeniul notariatului, avocaturii, executării actelor de justiție și a realizării justiției prin intermediul instanțelor judecătorești. Tot prin intermediul acestor argumente putem explica amplasarea Procuraturii în cadrul Ministerului Justiției. Un principiu esențial, orientat spre caracterizarea funcției judecătorești, este neutralitatea, sau, cum mai este numit în doctrina națională, principiul imparțialității justiției. Cu toate că este posibilă o delimitare terminologică, ne limităm la mențiunea că referitor la termenul *neutralitate* justiția este caracterizată din aspectul politicului, iar termenului *imparțialitate* îi revine domeniul funcționalității justiției. Totuși, dacă forma stabilește o deosebire în natura terminologică respectivă, atunci conținutul nu evidențiază decât deosebiri în apartenența normelor juridice ce reglementează domeniile - *neutralitatea* - dreptul constituțional, *imparțialitatea* - dreptul procesual civil și dreptul procesual penal. Axându-ne pe esența și axiologia principiului neutralității justiției, vom evidenția natura și valoarea funcției jurisdicționale, în calitate de parte a expresiei trihotomice funcționale a puterii de stat. Așadar, urmează a determina corapoartele atât dintre justiție (ca funcție) și legislativ (ca funcție), cât și dintre justiție și executiv, similar, în expresia sa funcțională.

Independența funcției jurisdicționale se manifestă printr-un principiu juridic esențial ce stipulează că nici Guvernul, nici autoritățile administrative care îi sunt subordonate să nu poată da un ordin, sau să exercite o presiune directă sau indirectă asupra unui judecător pentru a-l determina să hotărască într-un anumit sens: judecătorul realizează justiția prin conștiință, respectul și interpretarea normei de drept. Acesta este principiu fundamental fără de care independența justiției nu și-ar găsi o realizare eficientă. În acest context și pentru a încerca de a vedea mai clar, este necesar de a începe prin conștientizarea distincției fundamentale între magistrații-judecători și magistrații-procurori, înainte de a fixa atenția asupra organului-cheie al independenței

magistraturii care este Consiliul Superior al Magistraturii și, respectiv, Consiliul Superior al Procurorilor. În context, apare oportunitatea *diferențierii dintre magistrații-judecători și magistrații-procurori*. Jurisdicțiile nu sunt compuse exclusiv din magistrați-judecători însărcinați să judece cazul. Pe lângă judecătorii propriu-ziși, care emit acte de justiție, există alți magistrați, care dețin competențe nu de a judeca, dar de a veghea aplicarea legii prin prisma principiului legalității [6, p.137], și care tradițional se numesc prin opozabilitate, în scopul respectării principiului contradictorialității [8], magistrați - procurori, pentru că misiunea lor constă doar în apărarea intereselor societății și în special a legii în care ele sunt exprimate. Astfel, procurorii atașați pe lângă instanțe pot fi considerați magistrați: ei au rolul, în materie penală, de a declanșa și de a conduce urmărirea penală, și în materie civilă sau comercială de a cere ceea ce li se pare a fi o aplicare convenită a legii prezentând obiecții instanței. După cum se poate constata, aceștia sunt magistrați care nu judecă. Cea mai bună modalitate de a asigura independența judecătorului față de puterea executivă constă în instituirea unui organ independent destinat de a se plasa între el și guvern pentru cele mai importante decizii din cariera sa, care țin de avansarea sa, și în caz că este nevoie, de disciplină. Aceasta este funcția conferită Consiliului Superior al Magistraturii. De independența acestui organ, de structura sa, de atribuțiile sale, de prestigiul său moral depinde până la urmă independența magistraților. Dacă Consiliul Superior al Magistraturii este compus din persoane care nu sunt datoare cu nimic și nu așteaptă nimic de la puterea politică, și dacă este investit cu prerogative suficient de largi pentru a se impune, eficacitatea sa este reală; în caz contrar, s-ar putea avea dubii dacă protecția magistraților-judecători nu este decât pură imagine. *Ceea ce ține de magistrații - judecători*. Ei nu pot fi numiți într-un grad superior decât numai în urma unui „*aviz adecvat*” al formațiunii competente în privința lor, uneori, ei nu pot fi numiți în unele funcții decât la „*propunerea*” Consiliului. Din punct de vedere disciplinar, formațiunea competentă constituie o *veritabilă jurisdicție* care emite decizii suverane ce se impun tuturor, inclusiv și executivului. *Ceea ce ține de magistrații - procurori*. Formațiunea competentă cu privire la magistrații-procurori dispune de puteri cu mult mai restrânse. Referitor la numiri, Consiliul Superior al Procurorilor, în realitatea juridică națională, înaintează propunere în fața Procurorului General. În privința numirii Procurorului General, Consiliul Superior al Procurorilor nu este consultat, numirile în acest post sunt decise în Legislativ. Aceeași situație o avem și vizavi de sancțiunile disciplinare: formațiunea competentă nu statuează cum ar face o jurisdicție; și aici ea emite o hotărâre, ce rămâne la diligența Procurorului General, care, cu unele rezerve, este totalmente liber în decizia sa. Concepția de reformă a procuraturii determină o perspectivă de competență atribuită Consiliului Superior al Procurorilor de selectare a candidaturii pentru funcția de Procuror General și înaintarea ei pentru propunerea în fața Legislativului de către Președintele Parlamentului.

O altă accepțiune ce caracterizează justiția este manifestarea acesteia în calitate de *serviciu public*. Serviciile publice sunt specializate (specializarea fiind desemnată prin lege), ele neavând competența îndeplinirii și a altor activități decât a celor stabilite prin intermediul normei juridice. Structura statului

contemporan prezumă necesitatea specializării activităților, deoarece prin specializare, funcționarii realizează o calificare mai avansată, iar sfera de competențe este cu mult mai îngustă. Astfel ei ajung să cunoască temeinic realitatea vieții publice, să constate deficiențele ei și să fie capabili de a propune soluții adecvate capacităților și timpului societății respective. Specializarea prezumă un control eficient și o activitate realizată cu mijloace caracteristice printr-o dinamică permanentă și profesionalism avansat. Serviciile publice care activează sub formă de *autorități sau instituții publice* se caracterizează prin aceea că: funcționează potrivit legii sau altor acte normative; funcționează pentru satisfacerea unor interese generale ale membrilor societății respective, dar și a altor persoane fizice sau juridice inclusiv străine. Nu va fi exagerat de afirmat că justiția este unul dintre cele mai importante servicii publice ale statului. Ministerul Justiției este responsabilul de a-i garanta gestiunea, asigurând monopolul de stat în domeniu, evidențiind caracterele specifice ale serviciului public al justiției și, în final, elaborând politici în domeniul reglementărilor juridice deosebite ce stabilesc responsabilitatea și răspunderea acestui serviciu public. O activitate de acordare a unor servicii juridice orientate spre o realizare calitativă și eficientă a actului de justiție, astfel poate fi înțeles serviciul public al justiției [12]. Activitatea în cauză este realizată de către un sistem de organe ale puterii de stat, de regulă, din ramura executivă a puterii, cât și de un sistem de instituții nestatale abilitate cu competență din partea statului prin intermediul organelor competente. În acest domeniu, ca și în oricare altul, vorbim despre o ierarhizare nemijlocită în interiorul serviciului public al justiției. Fiind exprimat prin Ministerul Justiției în calitate de organ de stat, înzestrat cu o structură internă și competențe, el relevă locul și rolul al însuși ministerului în mecanismul de realizare a puterii din cadrul aparatului de stat. Ministerul Justiției este condus de către ministrul Justiției. Însă, la etapa contemporană de dezvoltare a statului și societății, serviciul public al justiției nu este posibil de realizat numai prin intermediul structurilor Ministerului Justiției, el se realizează și prin intermediul unor instituții abilitate cu competență din partea statului cu aportul nemijlocit al Ministerului Justiției. Fenomenul în cauză poate fi exemplificat și prin noțiunea revăzută a aplicării dreptului [4, p.137]. Ne convingem că serviciul public al justiției poartă un caracter de complexitate avansată. Pentru a evidenția calitatea serviciului public al justiției, Ministerul Justiției se prezintă drept autor și promotor al unor politici de stat în domeniu ce exprimă strategii și tactici orientate spre promovarea unor idei și concepte destinate fortificării calității serviciului. Serviciul public al justiției, în virtutea complexității și a relevanței sociojuridice, este condus de ministrul Justiției, care are în competențele sale obligaționale soluționarea și coordonarea numeroaselor sarcini ce se impun pe scară națională în domeniul vizat (participarea la angajarea magistraților, la promovarea acestora în cariera profesională, gestiunea jurisdicțiilor, monitorizarea angajaților justiției, elaborarea textelor proiectelor de legi din domeniul serviciului public respectiv, administrarea penitenciarelor etc). Nu trebuie de confundat rolul ministrului Justiției: el nu exercită nici o funcție jurisdicțională. Ministrul Justiției nu este decît un administrator investit, fără îndoială, cu importante prerogative, dar care țin doar de administrare: el este cel care, reprezentând Executivul în Consiliul Superior al Magistraturii, participă la numirea magistraților, la

avansarea lor în cariera profesională, este cel care numește funcționarii Ministerului și care, sub anumite condiții, participă la exercitarea funcției disciplinare cu referință la corpul Magistraturii și a unor alți angajați ai justiției. Acțiunile acestuia sunt efectuate în calitate de administrator și, din acest considerent, deciziile luate de el unilateral pot fi contestate conform legii. În sfârșit, printre atribuțiile sale se numără și pregătirea proiectelor de legi ce vizează multiple domenii din sfera serviciului public al justiției. În exercitarea funcțiilor sale, ministrul Justiției este asistat de multiple servicii care în ansamblu formează ceea ce toți numesc „administrație centrală” - particularitate de a fi compusă aproape în întregime din magistrați (aparținând în marea lor majoritate ordinii judiciare); ca și în toate ministerele, diferitele servicii sunt regrupate în jurul direcțiilor specializate. Perceperea în calitate de serviciu public deschide noi posibilități de analiză și sinteză cu referință la fenomenul multiaspectual al justiției, permite evidențierea interacțiunii dintre diferiți subiecți implicați în realizarea justiției și determinarea prezenței/absenței similitudinii dintre statutul funcționarului și statutul magistratului.

O caracteristică fundamentală a serviciului public al justiției este realizarea justiției prin intermediul instanțelor ce formează autoritatea judecătorească. Anume în sfera de manifestare a autorității judecătorești și își găsește valoarea magistratul-judecător, iar un loc aparte în cadrul justiției penale îl ocupă magistratul-procuror. Monopolul statului asupra serviciului public al justiției este argumentat prin evoluția istorică a puterii publice și prin expresia axiologică a justiției în viața socială. Atât în accepțiunea de serviciu public, cât și în cea de ansamblu de instanțe orientate spre interpretarea cazuală a dreptului și de protejare a drepturilor și libertăților omului, justiția este percepută drept o prerogativă exclusivă a statului. În sensul de serviciu public, reflectând modelul de organizare, inițiere și promovare a funcționarilor publici sau abilitând cu competență persoane private prin licențiere și percepuți în ansamblul lor drept auxiliari ai justiției. Sistemul de instanțe și comunicarea între aceste instanțe, de niveluri și competențe diferite, caracterizate prin sintagma „organizarea judecătorească” și formează o a treia accepțiune a justiției. Cunoscut în manifestarea funcțională printr-o altă sintagmă - „autoritatea judecătorească”, organizarea judecătorească este completată cu instituția de autoadministrare - Consiliul Superior al Magistraturii și Colegiile aflate în subordinea sau în sfera de activitate a acestuia. Structura Consiliului Superior al Magistraturii, modul de formare și competențele acestuia ne dovedesc prezența monopolului exclusiv al statului asupra justiției. Totuși, încercările de a exclude justiția din competența statului n-au avut realizări esențiale, deoarece „rostirea” dreptății a fost și este o competență statală, statul fiind acceptat drept expresia sintetizată a societății. Realizarea calitativă a justiției prezumă însă o cultură și o conștiință socială generală și juridică cu un înalt grad de dezvoltare. Astfel, menționăm fenomenul exprimării monopolului de stat asupra justiției amplasat într-o concordanță directă cu cultura și conștiința socială. Confirmarea monopolului de stat asupra justiției în orice formă de manifestare prezumă existența unui stat puternic, autoritatea căruia este incontestabilă și indivizibilă. O autoritate jurisdicțională vulnerabilă denotă o vulnerabilitate evidentă și a puterii de stat. Intențiile politicului de presiune latentă asupra justiției de drept

comun și a celei constituționale necesită a fi calificate drept tentative de uzurpare a statului de drept. Organizarea judecătorească se prezintă drept o manifestare structurală a justiției în expresia de serviciu public. Monopolul statului asupra justiției dezvoltă următoarele consecințe esențiale: 1) ***Nici o altă autoritate decât instanțele și curțile legal instituite nu pot efectua justiție***, prin intermediul actului de justiție având autoritatea lucrului judecat și forță executorie. Incontestabil, nimic nu le interzice unor simpli particulari de a constitui între ei un „juriu de onoare” sau un „comitet de conștiință” pentru a judeca litigiul lor. Dar, aceste organisme n-au nici un suport legal și „deciziile” pe care pot să le pronunțe n-au nici un caracter de obligativitate. S-ar putea crede că este inutil de a reaminti o astfel de realitate; cu toate acestea, unele exemple ne-au demonstrat că nu este deloc inutil de a le repeta. 2) ***Statul neapărat trebuie să facă justiție dacă îi este cerută***. Judecătorul care refuză examinarea cauzei s-ar face vinovat de negarea justiției, susceptibilă de a atrage împotriva lui sancțiuni disciplinare, și, eventual, o condamnare la daune-interese. Dacă judecătorul nu poate descoperi în lege nici o soluție la litigiul care îi este supus, este dator să statueze după o soluție care îi pare cea mai adecvată și inspirată dintr-o lege ce reglementează relații sociale asemănătoare - analogia legii sau, în absența acesteia, de a apela la principiile dreptului - analogia dreptului, dar el este obligat de a se pronunța. Orice monopol implică obligații: nu putem concepe ca statul să-și rezerve puterea de a face justiție și să refuze să o facă când acest lucru îi este cerut. 3) Statul are de asemenea ***obligația de a realiza justiția într-un termen rezonabil***. Această exigență inițial nu era înscrisă în sistemele legislative naționale, însă ea rezultă din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale [3], care prin art. 6 obligă fiecare stat de a lua măsurile necesare pentru ca justiția să nu fie făcută în termeni anormali. Actualmente, reglementările naționale la fel stipulează necesitatea examinării cauzelor în termeni rezonabili, aceasta fiind drept un temei de răspundere a statului în caz de nerespectare a acestor termene.

De la regula monopolului de stat asupra justiției evidențiem o derogare - arbitrajul. Această formă a justiției cunoaște astăzi un succes evident, mai ales în cadrul raporturilor juridice internaționale. Este necesar de a insista aici pentru a degaja caracterele specifice, expunând istoria și subliniind importanța. Să lăsăm de o parte avantajul economic, care ar consta în ideea că arbitrajul este o justiție mai puțin costisitoare. În schimb, merite foarte serioase se înscriu în activul său: a) *Rapiditatea* sa: prin arbitraje se evită tergiversarea caracteristică instanțelor judecătorești clasice; b) *Discreția* sa: ședințele de arbitraj decurg în biroul unuia din arbitri, ferit de publicitate, fenomen prețuit în viața de afaceri; c) La aceasta se adaugă un merit de natură psihologică, care este departe de a fi neglijat: *arbitrajul este o justiție între ai tăi*. Menționăm, valoarea arbitrajului este asigurată într-o manifestare esențială de serviciul public al justiției.

Organizarea și funcționarea justiției, condițiile de răspundere a justiției sunt domenii de competență exclusivă a statului. De politicile statului în domeniu depinde calitatea și eficiența justiției, astfel accepțiunile justiției supuse caracteristicii sunt relevante pentru statutul justiției contemporane și evident pentru statutul magistratului, care apare drept o continuitate particulară a statutului justiției. Problema în cauză, prin

caracteristica ei, accentuează coraportarea serviciului public al justiției cu funcția jurisdicțională a statului. Politicile în domeniu, reglementarea de funcționalitate și de organizare a justiției, autoadministrarea autorității judecătorești, exprimată prin modul de formare și componența Consiliului Superior al Magistraturii, explică această interacțiune excepțională pentru o înțelegere mai complexă a fenomenului justiției și a principiilor ce stau la originea ei și determină statutul [7, p.72]. Răspunderea justiției apare drept parte componentă a statutului justiției. Așadar, se află într-o interacțiune permanentă cu ansamblul de drepturi subiective și obligațiuni juridice atât ale autorității judecătorești, cât și ale justiției în ansamblu. Dacă serviciul public al justiției apare drept un fenomen complex, caracteristic justiției, atunci funcția jurisdicțională este caracteristică în exclusivitate autorității judecătorești.

Responsabilitatea justiției apare drept subiect de relevanță și mediatizare deosebită pentru societatea contemporană, fenomenul fiind determinat de accepțiunile principale, caracteristice justiției contemporane - accepțiunea de funcție statală și accepțiunea de serviciu public, care urmează a fi supuse unei analize complexe prin prisma a două principii capabile a determina caracterul special al justiției contemporane - principiul egalității în fața justiției și principiul gratuității justiției. În condițiile unei superficiale abordări, s-ar crea aparența că aceste principii sunt evidențiate aleatoriu, justiția fiind caracterizată printr-un sistem complex de principii de o notorietate mai sporită. Precizăm, că principiul în cauză determină anumite condiții speciale ale responsabilității justiției pentru erorile în activitatea sa. Principiul egalității în fața justiției derivă din accepțiunea funcției jurisdicționale a statului și își găsește identitatea constituțională prin art. 16 al Constituției Republicii Moldova „Egalitatea”: „1. Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului. 2. Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială.”[2] Fiind o autoritate publică, autoritatea judecătorească în particular și justiția în general contribuie la realizarea funcției jurisdicționale a statului. Astfel, principiul egalității prezumă posibilitatea realizării drepturilor subiective și asumarea în condiții egale a obligațiilor juridice a tuturor subiecților raporturilor juridice, uniformitatea și stabilitatea cărora sunt asigurate prin suveranitatea exclusivă internă a statului pe teritoriul său. Fiind o autoritate statală, mai exact, formând un sistem de autorități statale în domeniul determinat de funcția jurisdicțională, serviciul public al justiției confirmă proveniența și esența sa statală prin intermediul principiului egalității în fața justiției. Principiul în cauză confirmă nu atât valoarea obținerii unor drepturi subiective noi, fenomen ce are dreptul la existență și în manifestarea funcțională a justiției, cât în special valoarea restaurării drepturilor subiective lezate și a asumării de către oponenți a obligațiilor juridice eventual evitate.

Un alt principiu ce caracterizează monopolul de stat asupra justiției în domeniul politicilor de promovare a direcțiilor de stabilire a statutului justiției și manifestării statutului magistratului în arealul inițial este *principiul gratuității justiției*, esența caruia se reduce la regula că *părțile nu plătesc judecătorii lor*:

judcătorii sunt funcționari plătiți de către stat. Un astfel de principiu nu este inerent noțiunii de „serviciu public”, ci inerent justiției percepută prin prisma imparțialității. S-ar putea concepe un serviciu public ale cărui cheltuieli de funcționare ar fi parțial asigurate de către utilizatori (serviciile poștale, de exemplu). În materie judiciară, este cu totul altfel: toți cetățenii participă fiscal la cheltuielile lor de justiție, însă plata directă justițiabil - judecător lipsește.

Este însă necesar de a menționa că oricare imperfecțiune jurisdicțională este preîntâmpinată de principiul general de răspundere a statului pentru funcționarea defectuoasă a serviciului public al justiției. Altfel spus, raportul juridic de răspundere juridică este dintre persoana nedreptățită de justiție și stat. Magistratul care a comis un caz special de ilegalitate în justiție nu apare în calitate de subiect al răspunderii juridice în situațiile vizate. *Aceste regimuri speciale sunt, în opinie, trei: eroarea judiciară, detențiunea provizorie neargumentat de îndelungată și greșeala personală a judecătorului.* Indiferent de natura regimului special constatat, responsabilitatea este asumată de către stat, fiind exprimată prin contribuții morale și materiale, stabilite de legislațiile naționale îndreptate spre victimă. Justiția, în orice percepere își are inspirația din puterea de stat, prin autoritatea sa se prezintă drept un exponent al puterii respective. În condiții strict determinate ale politicilor statului în domeniul justiției, răspunderea juridică pentru erorile comise în cadrul justiției este adresată statului. Se argumentează că anume statul este responsabil pentru erorile respective prin politicile promovate în cadrul organizării și condițiilor de funcționare a justiției. Statul își păstrează dreptul de adresare în regres către magistratul concret care a comis eroarea, însă această competență este strict reglementată de norma legală și poate fi realizată numai în condiții strict determinate.

Capitolul 3 - ***Fundamente și elemente de structură și conținut ale statutului magistratului*** - include sintezele referitoare la statutul magistratului, deduse logic din compartimentul precedent al lucrării dedicat justiției, naturii și accepțiunilor ei. Statutul magistratului este determinat și de anumite principii fundamentale. Evidențierea unor sau altor principii caracteristice domeniului vizat este primordială pentru însăși aprecierea statutului magistratului în ansamblul de complexitate ce-i este caracteristic. Pentru un regim democratic contemporan, determinarea statutului magistratului este bazată pe următoarele principii: principiul independenței magistratului, principiul integrității magistratului și principiul răspunderii echitabile a magistratului. Ultimul apare într-o opozabilitate cu principiul integrității magistratului. În contextul menționat, este necesar de a preciza că statutul juridic caracterizat este format dintr-un ansamblu de drepturi subiective, obligațiuni juridice și garanții juridice care prin esența și complexitatea lor asigură manifestarea profesională a magistratului în procesul de realizare a justiției. Aceste drepturi subiective, garanții juridice și obligațiuni juridice poartă un caracter special, deosebit de aceleași componente ce ar forma un statut general al oricărui subiect potențial al raporturilor juridice. Interesul public, exprimat față de justiție în general și față de magistrat în special, argumentează valorificarea domeniului special în aprecierea statutului juridic menționat. Ansamblul de obligațiuni juridice și drepturi subiective ce formează statutul juridic al magistratului este determinat de un

sistem de garanții juridice. Natura acestora este exprimată prin norme-principii de expresie juridică. Reflectarea acestora, datorită caracterului lor generic, este exemplificată în normele Legii Fundamentale, în codurile de procedură și mai ales în legile speciale, de natură organică.

Expresia unui drept subiectiv, ce este parte componentă a statutului special al magistratului printr-o normă juridică de valoare, nominalizată anterior, acordă acestuia o forță juridică, greutate și autoritate esențială în domeniu chiar prin natura sa de exprimare în calitate de normă - principiu sau de normă imperativă [10]. Reflectarea normelor juridice menționate în legi speciale, de natură organică, reprezintă o continuitate a normelor constituționale ce proclamă aceste garanții fundamentale și sunt percepute drept garanții de natură juridică. Este necesar de a menționa caracterul axiologic al garanțiilor, exprimat prin natura lor sistemică, or, o normă-garanție nu prezintă o valoare practică decât numai în integrarea ei sistemică și completarea normativă cu un ansamblu logic și organizat, format de alte norme-garanții în domeniu. Prin aceasta și se explică atât ierarhizarea axiologică a normelor juridice, exprimate prin coraportul constituțional-organic, cât și continuitatea logică a lor, exprimată printr-o reflectare în cadrul unui act normativ special-organic. Se exemplifică și se evidențiază coraportul existent dintre drepturile justiției și cele ale magistratului, acordate de către stat prin intermediul acelor norme juridice-principii, de natură declarativ-imperativă, ce apar drept obligații juridice - componente ale statutului în cauză, aceste obligații fiind confirmate prin garanțiile menționate. Din acest considerent și este oportună perceperea statutului magistratului în arealul justiției contemporane și a principiilor ce o determină. Fiecărei obligațiuni juridice a statului, coraportată cu un drept subiectiv al magistratului, îi corespunde o expresie normativ-juridică, ce confirmă această obligațiune juridică și acest drept subiectiv, evident, printr-o normă de drept. **Esențial**, statutul magistratului este format dintr-un sistem logic-laconic de drepturi subiective și obligațiuni juridice ghidate și coroborate minuțios de ansamblul respectiv de garanții juridice. **Structural**, statutul magistratului prezintă în sine un ansamblu de drepturi subiective și obligațiuni juridice reflectate prin anumite elemente fundamentale pentru inițierea și evoluția carierei profesionale, ce determină competența subiectului în manifestarea sa de magistrat, dar și comportamentul său, atât în cadrul, cât și în afara acestei competențe. **Formal**, statutul magistratului este determinat printr-un ansamblu de norme de natură juridică, de o forță juridică ierarhizată, ce reglementează acele drepturi subiective și obligațiuni juridice (atribuite magistratului) ce-i exemplifică esența magistratului.

Garanțiile magistratului posedă o natură normativ-juridică. Caracterul normativ al garanțiilor statutului magistratului este determinat prin reflectarea ideilor fundamentale în domeniu prin intermediul normelor. Normativitatea în cazul dat constă în atribuirea unui caracter rigid și stabil al acestor „postulate”, care prin esența lor caracterizează justiția și magistratura. Stabilitatea în context nu invocă o lipsă de flexibilitate tradițională. Stabilitatea este în sinonimie cu obligativitatea păstrării esenței fiecărui postulat în parte, dar cu o perspectivă de interpretare și adaptare la evoluția socială a fenomenului justiției și a fenomenului magistratului [10]. Sistemul de garanții ale justiției, altfel spus, include în sine un ansamblu de

norme generale, în mare parte declarative, definatorii, care determină un ansamblu de drepturi și obligațiuni juridice ale magistratului în activitatea sa profesională și în afara ei. Sistemul menționat include garanții de natură juridică, fiind reflectate în norme juridice generale, norme-principii. Caracterul juridic al acestor garanții-norme-principii este determinat prin generalitatea acestora și prin poziționarea lor într-un sistem normativ-juridic atribuit Magistraturii. Astfel, aceste norme-garanții, caracteristice statutului magistratului, servesc și drept principii determinatorii pentru statutele altor funcționari și instituții de stat.

Caracterul specific al statutului magistratului contemporan este determinat de liberalismul noțiunii de magistrat. Vorbim despre includerea în noțiunea ce definește acest termen a două forme de percepere funcțională și organizațională - magistrații-judecători și magistrații-procurori. Or, calitatea, eficiența și perceperea socială a justiției sunt determinate de abilitățile funcționale și morale ale reprezentanților acestor două profesii. Astfel, argumentăm structura specifică - formală a statutului special al magistratului, ce nu poate fi caracterizat printr-o simplă enumerare a competențelor procedurale și a obligațiilor de serviciu ce ar caracteriza statutul realizării funcției de judecător și a celei de procuror. Originalitatea generică a statutului de magistrat este stabilită de anumite principii fundamentale ce caracterizează esența, natura și manifestarea axiologică a justiției în societatea contemporană. Putem consemna că principiul independenței magistratului își găsește o manifestare reală numai în condițiile realizării principiului independenței justiției și este caracterizat prin intermediul principiilor inamovibilității, imparțialității, legalității, transparenței și publicității. La fel, principiul neutralității justiției își găsește exprimarea într-un ansamblu de norme - principii juridice de natură constituțională și legală ce caracterizează imparțialitatea magistratului-judecător. Și, respectiv, principiul integrității magistratului la fel, prin interacțiunile de continuitate și contiguitate [7, p.173], este concretizat printr-un ansamblu de principii de expresie ramurală sau interramurală. Mai mult, fenomenul integrității în perceperea socială a justiției și a activității magistratului este reglementat autonom, de regulă, în formatul de lege organică și regulamente elaborate de autoritatea de autoadministrare a justiției. Practic toate sistemele legislative evidențiază o parte structurală din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, înzestrată cu competențe de examinare a situațiilor de afectare a integrității magistratului. Societatea contemporană, pronunțat informatizată, evidențiază noi avantaje în procesul de afirmare și verificare a integrității magistratului. Sistemele de date, ce denotă o atribuție la formarea statutului individual al fiecărui magistrat, cât și la formarea statutului general al magistratului contemporan, posedă o gestionare, o structură, și o complexitate diferită de la stat la stat. Aparențele abordării acestui domeniu orientează spre o eventuală dezaprobară colectivă a corpului magistraților, ideea de bază fiind anumite eventuale represiuni închipuite inițiate de puterea de stat. Interesul este comun și abordarea inevitabilă. Modernizarea sistemelor de date, securizarea lor, caracterul public al anumitor compartimente din aceste sisteme de date vor determina nu numai anumite limitări, oportunități de verificare a calității, integrității și eficienței fiecărui magistrat în parte, fenomen recunoscut și firesc pentru societatea contemporană democratică, dar și o abordare obiectivă a

sistemului, în personalitatea Consiliului Superior al Magistraturii, cu referință la calitatea activității, integrității și imparțialității unor magistrați concreți.

Distingem clar specificul structural al statutului magistratului prin natura, axiologia și particularitățile sale, ce îl fac deosebit de un simplu statut profesional. Le considerăm elemente de structură, sau compartimente, caracterizate fiecare printr-un ansamblu de drepturi subiective și obligațiuni juridice determinate prioritar, în opinia noastră, de anumite principii fundamentale ale statutului magistratului. **Primul compartiment** al statutului magistratului îl putem caracteriza prin două obiective fundamentale: cerințe de instruire profesională și cerințe de integritate. **Al doilea compartiment** al statutului magistratului este determinat de accesarea în profesie și promovarea în cariera de magistrat, independența și imparțialitatea magistratului. **Al treilea compartiment** al statutului magistratului este orientat spre pachetul social și răspunderea juridică a magistratului, ce înglobează drepturile subiective personalizate aflate într-un echilibru logic cu obligațiunile juridice. În celelalte domenii putem vorbi numai de drepturile subiective profesionale ale magistratului confirmate prin normele de procedură.

Este inoportun de a enumera și caracteriza obligațiunile juridice, care la fel sunt elemente ale statutului magistratului, însă poartă un caracter mult mai particular. Menționăm dependența lor existențială de principiile integrității, imparțialității și independenței, ce se prezintă drept piloni de bază ai acestui statut și, într-o generalizare, pot fi formulate prin obligațiunea de a nu afecta imaginea justiției, aceasta fiind una absolută. Elementele de structură internă, diferite de structura clasică a unui statut profesional, anume și sunt evidențiate în caracterizarea statutului magistratului și coraportate cu anumite principii fundamentale ce caracterizează acest statut. În conformitate cu **primul element generic** al statutului magistratului, caracterizat prin două obiective fundamentale - cerințe de instruire profesională și cerințe de integritate, vor fi supuse analizei și sintezei aspectele menționate. În acest context, consemnăm relevanța interacțiunii arealului justiției cu a statutului magistratului. Aname în condițiile de manifestare a justiției, considerat drept areal de manifestare a fenomenului, și poate fi supus unei cercetări sistemice și multiaspectuale fenomenul statutului magistratului. În scopul evidențierii acestei interacțiuni, printr-o relevanță deosebită apare interacționarea principiilor fenomenelor în cauză - a justiției și a statutului magistratului, care în majoritatea situațiilor coincid, însă pot exista și anumite deosebiri. **Al doilea element generic**, care în opinia noastră ar caracteriza statutul magistratului contemporan, este accesul în profesie și promovarea în carieră a magistratului și este coraportat cu principiile de independență și imparțialitate a magistratului. Nu sunt categorice coraportările principiilor atribuite Magistraturii cu elementele de structură în formatul evidențiat de noi în lucrare. Or, principiul imparțialității își găsește fundamentarea și în elementul structural - accesarea în profesie și promovarea în cariera de magistrat, iar principiile imparțialității și independenței sunt profund determinate în limitele instruirii profesionale.

Caracteristica justiției contemporane, realizată prin analiza accepțiunilor terminologice, determină esențial structura statutului magistratului. Atât perceperea justiției ca sistem de instanțe ori în calitate de serviciu public, cât și structura statutului magistratului argumentează rolul Consiliului Superior al Magistraturii și al Ministerului Justiției în procesul de autoadministrare și administrare a justiției. Dacă Consiliul Superior al Magistraturii este autoritatea de administrare, atunci ministrul Justiției se poziționează drept reprezentantul specializat al puterii executive, care gestionează concomitent un ansamblu de servicii publice înglobate în noțiunea de „justiție”. ***Statutul magistratului poate fi caracterizat drept un statut al funcționarului public, suplimentat cu un sistem de principii-garanții din care rezultă drepturile subiective și obligațiunile juridice coraportate, fiind de o acțiune extinsă în afara exercitării nemijlocite a funcției justiției.***

Incompetența profesională prezintă un pericol sporit pentru integritatea magistratului. Netransparența accesului la diferite etape de instruire profesional-juridică, de evaluare finală și îndeosebi de inițiere și evaluare finală a instruirii inițiale din cadrul Institutului Național al Justiției foarte pronunțat afectează și capacitatea de integritate a magistratului, chiar la etapa incipientă de manifestare profesională.

Deși legea stipulează clar că magistrații nu au dreptul pe lângă activitatea lor de bază de a avea activități remunerate cu excepția activităților didactice și științifice, apare necesitatea de a efectua anumite precizări: 1) nu se exclude posibilitatea magistratului de a avea anumite proprietăți, transmise în formele legale stabilite, pentru gestionare unui terț și obținerea profitului, ce poate fi transmis în favoarea magistratului. Aceasta nu este o activitate remunerată, este obiectul ce necesită a fi inclus în declarația de interese coraportate la societatea în care el deține proprietățile, persoanele ce reprezintă societatea și persoana ce-l reprezintă pe el, magistratul, în cadrul acestei societăți; 2) activitățile didactice și științifice, fiind unicele activități remunerabile permise de lege magistraților, pot apărea drept obiect al declarației de interese. În acest context, magistrații se află într-o situație de dependență administrativă cu conducerea instituției de învățământ sau cercetare și într-o colaborare ierarhică cu conducătorul său științific, în cazul elaborării unei cercetări orientate spre obținerea unui grad științific, cu membrii Consiliului Științific Specializat, în situația optării pentru un grad științific; 3) activitățile didactice, prezumă includerea în cadrul declarației de interese și a colegilor din cadrul unității didactico-științifice (catedră, departament) în care activează magistratul, aceștia practicând și activitatea de avocat licențiat. Important însă este de subliniat că aceste date, ce ar putea fi obiectul unei declarații de interese, poartă un caracter temporar și nu permanent, ele urmând a fi excluse în anul următor sau după un anumit termen stabilit prin lege, în situația finisării activităților în cauză. Ele pot servi drept motiv de includere în limitele declarației de interese atunci când devine evident că magistratul s-ar putea afla într-o dependență eventuală legală, care numai la examinarea cauzelor ce au interacțiuni de interese cu ale persoanelor menționate el, magistratul, își poate declara autorecuzul în mod legal cazual. Totuși, acestea nu sunt unicele condiții de realizări ale instituției autorecuzării, celelalte având însă un caracter permanent, stabilit prin lege.

Compartimentul drepturilor sociale ale magistratului este orientat spre enumerarea și caracterizarea unui sistem de drepturi subiective, de natură socială, care în condiții generale n-ar influența într-o formă directă statutul profesional. Importanța drepturilor sociale ale magistratului anume și poate fi exemplificată prin includerea acestora în statutul profesional, or nu putem nega influența esențială a drepturilor sociale ale persoanelor-magistrați asupra realizării eficiente a statutului profesional al magistratului. În condițiile societății contemporane, caracterizată printr-o dinamică accentuată, când perceperea regimului democratic și a justiției eficiente devine posibilă numai în arealul unei culturi generale și juridice avansate a subiecților, relevanța percepției drepturilor subiective ale magistratului prezintă un interes de importanță majoră. În anumite condiții, statutul profesional-special, caracteristic anumitor profesii, necesită și urmează a fi completat cu reglementări speciale și în sfera socială, amplasată în afara manifestărilor profesionale nemijlocite și completat nu numai cu drepturi subiective, ci și cu obligațiuni juridice categorice. Drepturile sociale care rezultă din statutul magistratului poartă un caracter de complexitate sporită, motivarea fiind argumentată prin axiologia funcției magistratului în regimul contemporan democratic. Drepturile sociale esențiale, formatoare ale statutului special extraprofesional al magistratului, sunt: a) dreptul la o salarizare adecvată și corespunzătoare manifestării axiologice sociale a magistratului; b) dreptul la o asigurare socială adecvată și corespunzătoare; c) dreptul la protecție a magistraților; d) libertatea la exprimări și asocieri; e) dreptul la apărare a reputației profesionale. Este important de a efectua o delimitare clară dintre drepturile subiective - în calitate de elemente structurale ale statutului magistratului, și drepturile procesuale ale magistratului, stabilite de legislația procedurală. Legătura dintre acestea este asigurată prin intermediul principiilor ce determină esența statutului magistratului contemporan - a independenței, a imparțialității și a integrității.

O componentă esențială a statutului magistratului este răspunderea juridică, formele răspunderii juridice, condițiile speciale de survenire a anumitor forme ale *răspunderii juridice a magistratului*. Detalierea acestor particularități ale răspunderii juridice profesionale în domeniul vizat contribuie esențial atât la caracterizarea statutului juridic al magistratului-judecător și al magistratului-procuror, cât și la protejarea drepturilor subiective ale acestor entități profesionale. La fel, menționăm actualitatea și importanța abordărilor teoretico-practice supuse discuției în contextul interesului social de orientare spre valorile europene în general și a luptei cu corupția în special. Răspunderea juridică a magistratului este esențială atât pentru evidențierea axiologiei sociale a justiției, cât și pentru perspectivele de utilizare a diferitor tehnici de reglementare juridică în domeniu.

Răspunderea judecătorului nu poate fi înțeleasă și nu poate fi caracterizată fără a fi abordată prin prisma fenomenului responsabilității [1]. Responsabilitatea juridică profesională a magistratului este un fenomen complex, determinat de conștiința sa juridică profesională. Investigațiile în domeniu ale profesorului D. Baltag sunt caracterizate într-o formă succintă, dar foarte esențială, de profesorul I. Humă: „Dacă am fi să consemnăm o așteptare care să se împlinească ulterior prin continuitatea demersului, am solicita d-lui doctor

Dumitru Baltag ceea ce ni se pare a fi cel mai necesar aspect: surprinderea condiției subiectuale a lui *homo juridicus*, descifrarea acelor „mecanisme” de conștiință, a articulațiilor lumii interioare care zămislesc responsabilitatea insului. Construcția din afara insului nu-și află trăinicia fără zidirea din interior a convingerilor și atitudinilor dezirabile. În ilustrarea acestui etern adevăr, știința socio-umană a făcut progrese întru evidențierea autodeterminării omului ca subiect conștient și liber.” [5, p.47] Menționăm în acest context necesitatea pentru eficiența răspunderii juridice a magistratului, determinarea mediului de responsabilitate juridică, care este pentru funcționari și îndeosebi pentru magistrați de o importanță deosebită, format dintr-un ansamblu de abordări de conștiință în procesul de realizare a statutelor profesionale din domeniu, chiar și a statutelor de competență a instituțiilor de stat. Numai convingerea că toți potențialii subiecți vor respecta întru totul un sistem de norme juridice de o calitate ireproșabilă va forma convingerea și încrederea în aplicarea uniformă a capacității profesionale. Responsabilitatea și răspunderea juridică a magistratului este determinată de nivelul de cultură juridică profesională. Astfel, vorbim despre *răspunderea juridică generală*, în cadrul căreia un subiect al raportului juridic de răspundere juridică deține suplimentar și statutul de magistrat. La prima vedere, din partea noastră s-ar contura un exces de interpretare, totuși, insistăm la o atenție deosebită asupra acestor raporturi de natură civilă, penală, contravențională, disciplinară etc., care, pe de o parte, conturează imaginea socială a justiției, iar pe de altă parte, vorbesc despre portretul psihologic al magistratului și de eventualele riscuri profesionale ale unor magistrați concreți. În context, ar fi oportună o evidență, monitorizare detaliată și discretă a acestor raporturi juridice de răspundere juridică din partea Inspecției Judiciare, competență ce ar urma să fie stabilită prin normă legală într-o formă detaliată. Într-un alt aspect, vorbim despre *răspunderea juridică specială*, în cadrul căreia magistratul-judecător sau magistratul-procuror se prezintă ca posibili subiecți de răspundere juridică ce rezultă dintr-o neîndeplinire sau neîndeplinire calitativă a competențelor de serviciu. Răspunderea juridică specială a magistratului este formată din aceleași condiții ca și răspunderea juridică generală. Este evident faptul că răspunderea juridică generală a magistratului este o valoare deosebită în societatea contemporană, iar respectarea legalității în domeniu apare drept un model elocvent pentru societate cu referință la valoarea fenomenului juridic și a încrederii în justiție. Precizăm, răspunderea juridică specială a magistratului nu se finisează cu răspunderea disciplinară. Ultima poate surveni numai în situația unor încălcări ale obligațiilor elementare în serviciu [9, p.19]. În situația magistraților - și în cazurile de survenire a unor obligațiuni juridice ce se răsfrâng și asupra timpului din afara serviciului, cum ar fi „respectarea imaginii justiției”. Opinia socială și reglementările în domeniu sunt axate mai mult pe această formă de răspundere a magistratului. Nu vorbim de limite juridice naționale, ci de cele doctrinare. În acest context, magistratul-judecător și magistratul-procuror sunt percepuți în calitate de reprezentanți ai serviciului public al justiției. Caracterul particular al răspunderii juridice a magistratului, elucidat prin aceste două aspecte - răspunderea juridică generală și răspunderea juridică specială, ne convinge a elucida formele tradiționale ale răspunderii juridice într-o anumită ordine. Aflându-se într-o interacțiune dinamică cu drepturile subiective,

răspunderea juridică a magistratului, inspirată de principiile ce caracterizează statutul în cauză în aplicarea ei individuală, evidențiază mai multe forme. Efectuând o precizare clară a formelor răspunderii magistratului în răspundere disciplinară, penală, administrativă, civilă și deontologică, în lucrare am indicat necesitatea unei delimitării între răspunderea penală și răspunderea disciplinară, determinată de gravitatea faptei și de latura subiectivă a faptei, exprimată prin gravă neglijență și eroare gravă, fapta ilicită intenționată fiind evident atribuită răspunderii penale. O caracteristică esențială a răspunderii juridice civile a magistratului este imunitatea profesională în domeniu, care se află în coraport cu răspunderea penală calificată prin grava neglijență sau eroarea gravă.

Efectuăm o delimitare între răspunderea magistratului și răspunderea statului pentru erorile comise prin acțiunile magistratului și exemplificate prin răspunderea materială față de victimele acestor ilegalități. Chiar și în aceste condiții este efectuată o evidențiere clară între răspunderea civilă a magistratului, răspunderea materială a statului față de victimele erorilor din justiție și confiscarea extensivă a proprietății magistratului pentru acte de corupție.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI GENERALE

Concluziile studiului în cauză, ce au determinat *problema științifică importantă soluționată în domeniul respectiv*, identificată la etapele incipiente de elaborare a lucrării, și care constă în *determinarea statutului magistratului prin analiza principiilor și elementelor de structură și conținut, fapt ce orientează interacțiunea eficientă a acestuia cu fenomenul justiției, permițând o responsabilizare a magistratului față de societate și a statului față de justiție și societate în procesul de modernizare legislativă și realizare normativ-juridică*, reflectă rezultatele obținute, avantajele și valoarea elaborărilor propuse, impactul lor în dezvoltarea științei, culturii sociale și juridice ale societății. Se exemplifică prin stabilirea statutului magistratului, a elementelor de structură și conținut esențiale caracteristice acestui statut, a principiilor ce-i determină integrarea lui firească în arealul justiției contemporane - mediu de existență a statutului magistratului. Manifestarea aspectuală a fenomenului justiției permite fundamentarea doctrinară a unor pluralități de piste de cercetare în cadrul acestei probleme supuse cercetării și soluționate, valoarea praxiologică și complexitatea cărora contribuie la perfecționarea fenomenului justiției în realitatea sociojuridică democratică. Constatarea în lucrare a unei probleme științifice importante, propuse pentru soluționare în cadrul cercetării juridice naționale, creează anumite dificultăți de determinare a caracterului concret al acestor rezultate științifice, cum ar fi în situația soluționării unor probleme științifice, aplicative, de importanță majoră. Îndeosebi fenomenul se accentuează în situația științei Teoria Generală a Statului și Dreptului, caracterul specific fiind determinat prin generalitatea și complexitatea obiectului de studiu. Totuși, considerăm că cercetarea efectuată ne permite formarea unui sistem de concluzii și recomandări, natura teoretică și practică a căruia confirmă complexitatea și oportunitatea studiului în cauză:

1. Într-un proces de sinteză și analiză a multiplelor și variatelor surse din domeniu, cu referință la statutul magistratului și manifestarea sa în arealul justiției, constatăm prezența unui sistem impunător de elaborări doctrinare atât în plan național, cât și în plan internațional [15]. Retrospectiva evenimentelor juridice caracteristice Republicii Moldova, lucrările în domeniul supus cercetării ne demonstrează o evoluție consecventă a statutului magistratului atât în expresie cantitativă, cât și în expresie calitativă [10]. Un studiu complex de natură teoretico-practică ce ar reflecta caracterul interacțional al justiției și magistratului, a căror valoare s-ar evidenția pe deplin într-o manifestare dinamică și reciprocă, nu există.

2. În rezultatul cercetărilor realizate, accentuăm oportunitatea efectuării investigațiilor științifico-practice orientate spre caracteristica accepțiunilor justiției. Anume caracterul complex al justiției contemporane ne permite să evidențiem rolul ei axiologic în formarea puterii de stat și a structurii trihotomice a aparatului de stat în complexitatea sa. Astfel, în calitate de funcție jurisdicțională a statului și în calitate de serviciu public [12], ce se prezintă drept o materializare a acestei funcții statale și în calitate de sistem de instanțe, ce-i asigură o funcționalitate reală, justiția își exprimă esența sa accepțională [14].

3. Caracteristica justiției prin analiza principalelor sale accepțiuni ne orientează spre o sintetizare logică a principiilor ce îi sunt reprezentative. Concluzionăm interacțiunea reciprocă a principiilor independenței, integrității și neutralității în determinarea naturii și esenței justiției contemporane [10]. Independența justiției presupune o capacitate decizională absolut autonomă, atât la nivel de sistem, cât și la nivel de instanță. Integritatea prezumă prezența unui respect și a unei încrederi sociale rezultate din comportamentul social manifestat, în cazul nostru - al comportamentului funcțional al justiției. Neutralitatea prezumă atât o autonomizare organizațională și funcțională, cât și o neimplicare și abstractizare de la lupta pentru putere în orice formă de manifestare ce o caracterizează [13].

4. Principiile ce caracterizează justiția în manifestarea sa multiaccepțională ne permit a contura arealul de manifestare a justiției și a determina în interiorul acestuia valoarea reală a statutului magistratului. Astfel menționăm principiile fundamentale ale statutului magistratului-judecător și magistratului-procuror: principiul independenței, principiul integrității și principiul imparțialității. Devine evidentă determinarea elementelor de structură a statutului magistratului. Fiind perceput drept o continuitate a fenomenului justiției, statutul în cauză este prezentat structural nu numai prin drepturi sociale și obligațiuni juridice inspirate din principiile caracteristice, ci și prin depășirea acestor elemente de structură, fiind asigurate printr-un sistem de garanții datorită axiologiei naturii sociale a acestuia. Se impune o abordare unică a statutului magistratului-judecător și a magistratului-procuror, în scopul asigurării uniforme a calității și eficienței justiției [10].

5. Etapele de manifestare a statutului magistratului sunt determinate de principiile care stau la baza acestui statut și se află într-o interacțiune permanentă. Putem afirma că independența, imparțialitatea și integritatea magistratului depind de criteriile transparente și obiective de acceptare, de promovare în carieră, în rezultat structurile de autoadministrare a justiției ocupând un rol determinant în formarea statutului magistratului [10].

Menționăm faptul oportunității includerii instruirii profesional-juridice în statutul magistratului, inițierea în carieră fiind o etapă ulterioară. Testul de integritate urmează a fi realizat în două etape: prima - la acceptarea în cadrul instruirii profesional-juridice, a doua - la acceptarea nemijlocită în carieră. Propunem elaborarea și implementarea de metodologii distincte în cazul evaluării și selecției magistratului în scopul promovării în carieră și în funcție managerială în Magistratură, ce poartă un caracter diferit [13].

6. Normele juridice, orientate spre conturarea statutului magistratului, se referă și la reglementarea detaliată a răspunderii magistratului. Anume prin identificarea statutului magistratului se determină formele și limitele răspunderii juridice a magistratului pentru ilegalitățile comise. Se efectuează o delimitare clară dintre anumite forme ale răspunderii juridice a magistratului, cum ar fi răspunderea disciplinară și răspunderea penală, în dependență de latura subiectivă a faptei și în dependență de consecințele ce survin [9]. Utilizarea eficientă a bazelor de date ar permite o abordare corectă și echidistantă a situațiilor de răspundere și integritate a magistraților, capacitatea decizională în domeniu fiind atribuită Consiliului Superior al Magistraturii, care poate decide aplicând materialele Colegiului Disciplinar și cele ale Inspecției Judiciare [16].

7. Determinarea statutului magistratului în arealul justiției evidențiază o clară delimitare a condițiilor și formelor de răspundere a justiției și a magistratului pentru daunele cauzate în procesul de aplicare cazuală a normelor juridice. Pornind de la realizarea doctrinară [14], ce afirmă că justiția este un monopol al statului, de la care există doar derogarea parțială în persoana arbitrilor, derogare care doar fortifică caracterul monopolist al statului în domeniul justiției [11], menționăm ca o consecință logică faptul că pentru toate daunele materiale și morale comise de justiție poartă răspundere statul. Răspunderea materială a magistratului pentru faptele realizate în procesul de activitate profesională care au determinat daune materiale poate exista numai în condițiile de constatare a relei-voințe sau a gravei neglijențe a magistratului la emiterea unui act de justiție ce a cauzat aceste daune. Statul își poate rezerva dreptul de a iniția o acțiune civilă de regres deplină sau parțială împotriva fostului magistrat condamnat printr-o sentință definitivă. În alte situații vorbim de o imunitate a răspunderii civile a magistratului [9].

Lucrarea în cauză poate fi percepută drept suport inițial în cercetarea de perspectivă a fenomenului justiției și statutului magistratului, fenomene cu referință la care interesul științific persistă în realitatea națională. Într-o perspectivă de cercetare, reliefăm următoarele *recomandări orientate spre evidențierea problemelor științifice de cercetare în virtutea și în domeniul problemei științifice soluționate, specifice Teoriei Generale a Dreptului, cu reflectarea ulterioară în alte ramuri ale științei juridice*, elucidând astfel caracterul complex al lucrării:

1. Știința juridică ar cunoaște o evoluție esențială prin acceptarea unei noi etape în cercetarea statutului magistratului și a manifestării acestuia în limitele determinate de fenomenul justiției contemporane. Astfel, un interes științific ar prezenta detalierea sistemului de drepturi subiective și obligațiuni juridice caracteristice magistratului-judecător și magistratului-procuror, cât și modalitățile practice de asigurare a realizării

drepturilor subiective și a garanțiilor normativ-juridice ale magistratului în condițiile de criză economică a statului contemporan. Accentuăm oportunitatea abordării problemelor menționate atât în cadrul Teoriei Generale a Statului și Dreptului, cât și în cadrul altor științe juridice.

2. Elaborarea conceptuală a statutului magistratului în lucrarea respectivă impune piste de cercetare a fenomenului în cauză din perspectiva structurii, modului de formare și funcționării instituțiilor de autoadministrare a justiției, inclusiv funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii și gestionarea activității Colegiilor de Evaluare, de Selecție și Disciplinar și activității Inspecției Judiciare. La fel, se impune o cercetare detaliată și o reglementare normativ-juridică de interacțiune a Consiliului Superior al Magistraturii cu alte organe de drept ale statului în procesul de răspundere juridică a magistratului.

3. Se solicită unele modificări legislative pentru completarea legilor corespunzătoare, ce ar determina competența de apărare a reputației profesionale a magistratului-judecător și a magistratului-procuror, atribuită Consiliului Superior al Magistraturii și Consiliului Superior al Procurorilor.

4. În scopul fortificării imaginii justiției și eficientizării statutului magistratului, intervenim cu inițiativa publicării datelor statistice referitoare la proprietățile, modalitățile de obținere a dreptului de proprietate și de gestionare a acestor proprietăți ale magistratului, fenomen ce ar evita afectarea imaginii justiției și respectarea integrității magistratului. Domeniul de cercetare la recomandarea în cauză poate avea o varietate pronunțată de abordare prin prisma Teoriei Generale a Dreptului; poate servi drept suport substanțial pentru cercetările din domeniul științelor ramurale: a dreptului civil, a dreptului financiar și a dreptului fiscal etc.

5. Urmează o detaliere de cercetare a formelor răspunderii juridice a magistratului-judecător și a magistratului-procuror, interacțiunea dintre aceste forme având scopul asigurării continuității raportului de răspundere juridică. Această cercetare trebuie să aibă un caracter autonom și complex atât în cadrul Teoriei Generale a Dreptului, cât și în cadrul altor ramuri ale științei juridice

Bibliografie

1. Baltag Dumitru. Teoria răspunderii și responsabilității juridice. Chișinău: Tipografia Centrală, 2007. 440 p.
2. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 1.
3. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. www.icj-cij.org/homepage/index.php?p1=0&lang=eng. (vizitat 06.04.2014).
4. Craiovan Ion. Istrate Monica. Ipostazele justiției. București: Universul Juridic, 2012. 296 p.
5. Humă Ioan. Descrieri și așteptări în orizontul cunoașterii juridice. Iași: Tipo Moldova, 2013. 151 p.
6. Leș Ioan. Sisteme judiciare comparate. București: All Beck, 2002. 576 p.
7. Negru Andrei. Consolidarea justiției în statul contemporan democratic. Chișinău: Sirius, 2012. 173 p.
8. Negru Andrei. The principle of justice consolidation - an immanent condition of the contemporary justice. În: Journal of Legal Studies. Year VII. Iași, 2012, nr. 3-4, p. 75-88.
9. Negru Andrei, Novac Tatiana. Formele răspunderii juridice a magistratului. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr.9, p. 18-25.
10. Negru Andrei, Novac Tatiana. Perceperii de esență și conținut ale statutului magistratului. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr. 8, p. 25-30.
11. Novac Tatiana. Arbitrul și judecătorul. Diferențieri statutare. În: Conferință Internațională științifico - practică - Arbitrajul în Republica Moldova - realizări și perspective. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr.7, p. 75-78.
12. Novac Tatiana. Esența și axiologia răspunderii serviciului public al justiției. În: Materialele conferinței internaționale jubiliare „Rolul justiției și educației din Republica Moldova în contextul integrării europene” în onorurile academicianului Valeriu Canțer. Iași: Vasiliana 98, 2015, p. 459-463.
13. Novac Tatiana. Integritatea magistratului - obiectiv esențial al unei justiții contemporane. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr. 8, p. 51-55.
14. Novac Tatiana. Justiția în expresia de serviciu public. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr. 10, p. 61.
15. Novac Tatiana. Justiția și magistratul. Interacțiuni statutare. În: Закон и жизнь, 2015, p.40-43.
16. Novac Tatiana. Perfecționarea sistemelor de date în perspectivele asigurării drepturilor profesionale ale magistraților. În: Provocările societății contemporane. Protecția datelor cu caracter personal: O nouă provocare?: Materialele conferinței științifice, 28 ianuarie 2014. Chișinău: CEP USM, 2014, p. 164-171.

ADNOTARE

Novac Tatiana, „Statutul magistratului în arealul justiției”. Teză pentru obținerea gradului științific de doctor în drept. Specialitatea: 551.01 - Teoria generală a dreptului, Chișinău, 2016.

Structura tezei: Lucrarea este structurată în introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, ce include 204 surse, adnotări în limbile română, rusă și engleză, text de bază 167 pagini de fond. Rezultatele cercetării au fost expuse în 8 publicații științifice.

Cuvinte-cheie: justiție, serviciu public, statutul magistratului, răspunderea justiției, răspunderea magistratului, formele răspunderii magistratului.

Scopul și obiectivele lucrării: Scopul tezei constă în cercetarea complexă a statutului magistratului contemporan, principiile și elementele cărora sunt determinate de accepțiunile, principiile și statutul justiției.

Realizarea scopului propus prezumă afirmarea următoarelor obiective: analiza principalelor studii doctrinare ale statutului magistratului prin prisma statutului justiției contemporane și a principiilor ce o caracterizează; aprecierea axiologică a reglementărilor juridice naționale și internaționale referitoare la statutul magistratului și a fenomenului justiției contemporane; sintetizarea principalelor accepțiuni ale justiției contemporane, prin intermediul cărora evidențiem principiile fundamentale ce îi sunt caracteristice; aprecierea statutului magistratului prin identificarea și caracterizarea principiilor ce îi sunt caracteristice; determinarea interacțiunii statutului magistratului cu statutul justiției contemporane prin intermediul continuității principiilor justiției și realizării acestora prin principiile caracteristice statutului magistratului; caracteristica elementelor de structură și conținut ale statutului magistratului contemporan; coraportarea elementelor statutului magistratului cu principiile ce îl caracterizează; determinarea necesității unei proporționalități obligatorii dintre drepturile subiective și celelalte elemente ale statutului magistratului; delimitarea fenomenului și particularităților răspunderii juridice a magistratului de fenomenul răspunderii juridice a statului pentru erorile comise în justiție.

Noutatea și originalitatea științifică. Caracterul novator al lucrării constă în determinarea coraportului justiției și magistratului prin aprecierea statutară a acestor fenomene și interacțiunea reciprocă dintre ele, orientată spre eficientizarea lor.

Problema științifică soluționată constă în determinarea statutului magistratului prin analiza principiilor și elementelor de structură și conținut, fapt ce orientează interacțiunea eficientă a acestuia cu fenomenul justiției, permițând o responsabilizare a magistratului față de societate și a statului față de justiție și societate în procesul de modernizare legislativă.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă. *Semnificația teoretică* a prezentei lucrări constă în pionieratul abordării teoretico-practice a statutului magistratului prin identificarea principiilor și elementelor de structură și stabilirea originii acestora în conținutul fenomenului justiției contemporane. *Importanța practică* a lucrării o evidențiem și o argumentăm prin cercetarea statutului magistratului și a formelor răspunderii lui, a coroborării statutului magistratului cu statutul justiției, ceea ce contribuie la excluderea erorilor în procesul de legiferare și a elaborării unui proces clar, consecvent de reglementare juridică a relațiilor sociale din sfera justiției și a fortificării acesteia în formă de valoare superioară socială. O argumentare practică a cercetării în cauză o menționăm prin rezultate utilizabile la reglementarea normativ-juridică calitativă și eficientă a statutului magistratului, orientată spre înlăturarea oricăror tentative de afectare a independenței justiției și magistratului, a contracarării fenomenului corupției și spre fortificarea valorii justiției în societate.

Implementarea rezultatelor științifice obținute. Propunerile elaborate în cadrul cercetării, concluziile și recomandările formulate pot fi utilizate multilateral, atât în procesul de perfecționare a programelor analitice, dezvoltare a cursului de masterat în dreptul public *Condiții determinantii ale calității și eficienței justiției contemporane* din cadrul USM, precum și în procesul de organizare a funcționalității justiției și a asigurării multispectuale a realizării statutului magistratului. La fel, rezultatele cercetării pot fi utilizate în calitate de suport inițial pentru elaborarea actelor normative în domeniu.

ANNOTATION

Novac Tatiana, „The statute of magistrate in the area of justice". Thesis for the scientific degree of Doctor of Laws. Speciality: 551.01 - General Theory of Law, Chisinau, 2016.

Structure of the thesis. The thesis consists of an introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography which includes 204 sources, annotations in Romanian, Russian and English, basic text - 167 pages. The research results were presented in eight scientific publications.

Keywords: Justice, public service, statute of the magistrate, liability of justice, liability of magistrate, forms of magistrate's liability.

Goal and objectives of the thesis. The goal of this thesis is to conduct a complex research of the statute of contemporary magistrate, the principles and key elements of which are determined by the meanings, principles and statute of justice.

The achievement of the proposed goal presumes the affirmation of the following objectives: analyzing the main doctrine studies of the magistrate statute in the light of the statute of contemporary justice and of principles by which it is characterized; axiological appreciation of national and international legal regulations on the status of magistrates and the phenomenon of contemporary justice; the synthesis of the main understandings of contemporary justice through which the fundamental principles characterizing the justice are emphasized; assessing the status of magistrates by identifying and characterizing the principles which determines this status; determining the interaction between the statute of magistrate and the statute of contemporary justice through the continuity of principles of justice and realizing them through the principles which are characteristic to the statute of magistrates; characterizing the elements of the structure and content of the statute of contemporary magistrates; co-reporting the elements of magistrate statute with the principles that characterizes this statute; determining the necessity of an obligatory proportionality between the subjective rights and other elements of the statute of magistrates; delimitation of the phenomenon and peculiarities of legal liability of magistrate from the phenomenon of legal liability of the state for the legal errors.

Scientific novelty and originality. The novelty of the paper is to determine the correlation between the justice and the magistrate through a statutory assessment of these phenomena and a mutual interaction between them, oriented towards their efficiency.

The scientific problem solved is to identify the statute of magistrates by analyzing the principles and the elements of structure and content, which determines its effective interaction with the phenomenon of justice, allowing an accountability of the magistrate towards society and of the state towards the justice in the process of legislative modernization.

Theoretical significance and applied value. The *theoretical significance* of this paper is the theoretical and practical novelty approach to the statute of magistrate by identifying the principles and structural elements and determining their origin in the content of contemporary justice phenomenon. *The practical importance* of the work is highlighted and substantiated through the research of the magistrate statute and the forms of its liability, the correlation between the status of magistrate and the judiciary status, which contributes to the exclusion of errors in the process of lawmaking and the development of a clear and consistent process of legal regulation of social relations in the field of justice and its strengthening as a superior social value. The practical value of the paper lies in the ability to use it in qualitative and efficient normative legal regulation of the statute of magistrates oriented towards excluding any attempts to affect the independence of the justice and magistrate, countering the phenomenon of corruption and strengthening the authority of justice in society.

Implementation of the obtained scientific results. The conclusions and recommendations developed can be used multilaterally, both in the process of improvement of syllabuses as well as in the process of developing the master degree course, public law *Determining conditions of quality and efficiency of contemporary justice*, at the SUM and in the process of organization of the functioning of justice and ensuring the realization of the statute of magistrates. Likewise, the research results can be used as initial support to the development of regulations in this field.

АННОТАЦИЯ

Новак Татьяна, «Статус магистрата в области юстиции». Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук. Специальность: 551.01 - Общая теория права, Кишинэу, 2016.

Структура диссертации: Работа состоит из введения, трех глав, общих выводов и рекомендаций, библиографического списка, который включает 204 источника, аннотаций на румынском, русском и английском языках и 167 страниц основного текста. Результаты были опубликованы в 8 научных статьях.

Ключевые-слова: Юстиция, государственная служба, статус магистрата, ответственность юстиции, ответственность магистрата, формы ответственности магистрата.

Цели и задачи исследования. Цель диссертации заключается в комплексном исследовании юридического статуса современного магистрата, основные принципы и элементы которого обусловлены понятиями, принципами и юридическим статусом юстиции.

Достижение установленной цели подразумевает решение следующих задач: анализ основополагающих исследований статуса магистрата в свете юридического статуса современной юстиции и характеризующих её принципов; аксиологическая оценка национальных и международных юридических норм о статусе магистрата и феномена современной юстиции; обобщение основных понятий современной юстиции, позволяющие выделить характерные основополагающие принципы; определение статуса магистрата путём определения и характеристики неотъемлемых принципов; определение взаимосвязи статуса магистрата с современным статусом юстиции, через преемственность принципов юстиции и их реализацию посредством принципов характерных статусу магистрата; характеристика структурных и содержательных элементов статуса современного магистрата; взаимосвязь элементов статуса магистрата с его характерными принципами; определение необходимой обязательной пропорциональности между субъективными правами и остальными элементами статуса магистрата; разграничение феномена и особенностей юридической ответственности магистрата от феномена юридической ответственности государства за допущенные судебные ошибки.

Научная новизна и оригинальность. Новаторский характер работы, состоит в определении взаимосвязи юстиции и магистрата, путем легитимного определения этих феноменов и взаимной связи между ними для их оптимизации.

Решённая научная проблема состоит в определении статуса магистрата через анализ структурных и содержательных принципов и элементов, что обуславливает его эффективную взаимосвязь с феноменом юстиции, позволяя допустимость ответственности магистрата перед обществом и государством, а также перед правосудием в процессе законодательной модернизации.

Теоретическое значение и практическая ценность. *Теоретическая значимость* настоящей работы состоит в новизне научно-практического подхода к проблеме статуса магистрата путем определения его структурных элементов и юридических основ в составе феномена современной юстиции. *Практическая значимость* работы нами была обоснована и аргументирована изучением статуса магистрата и форм его ответственности, а также взаимосвязи между статусом магистрата со статусом юстиции, что способствует недопущению законодательных ошибок и принятию ясного и последовательного процесса по урегулированию социальных взаимоотношений в области юстиции и их утверждению как высшей социальной ценности. Практическая аргументация настоящего исследования обоснована нами через применение этих результатов в качественном и эффективном нормативно-юридическом урегулировании статуса магистрата, направленное на устранение любых попыток ущемления независимости юстиции и магистрата, ликвидации феномена коррупции и укреплению значимости юстиции в обществе.

Внедрение научных результатов. Предложения, высказанные в настоящем исследовании, выводы и рекомендации, могут быть всесторонне использованы, как в процессе усовершенствования аналитических учебных программ, улучшения программы II цикла-магистратуры публичного право *Основные условия качества и эффективности современной юстиции*, при ГУМ, так и в процессе организации функциональности юстиции и всеобъемлющего обеспечения статуса магистрата. Так же, выводы, изложенные в исследовании, могут быть использованы для принятия нормативных актов в этой области.

NOVAC TATIANA

STATUTUL MAGISTRATULUI ÎN AREALUL JUSTIȚIEI

Specialitatea: 551.01 Teoria generală a dreptului

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 30.11.2016

Formatul hîrtiei 60x84 1/16

Hîrtie ofset.

Tipar ofset. Tiraj 50 ex.

Coli de tipar: 2,1

Comanda nr. 561
